

Nr 373

Av herr **Ohlin m.fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet.*

(Lika lydande med motion nr 318 i Första kammaren)

Enligt beslut av 1957 års riksdag har man förutsatt, att den s. k. försöksverksamheten med nioårig obligatorisk skola skall upphöra med utgången av läsåret 1961/62. Därefter skulle den nya skolorganisationen allmänt införas i landets kommuner, dock successivt under en övergångsperiod fram till och med läsåret 1968/69. Eftersom den nya organisationen normalt skulle börja i årskurserna 1—5, skulle man i de kommuner, som sist övergav den gamla folkskolan, nå fram till högstadiet med dess särskilda krav på speciella undervisningslokaler läsåret 1972/73.

Under förutsättning att den nu arbetande skolberedningens förslag icke ger anledning till avvikelser från den tidigare antagna tidsplanen för den nioåriga skolans genomförande, kommer sålunda praktiskt taget samtliga av den nya skolorganisationen föranledda byggnadsbehov att aktualiseras under loppet av innevarande decennium. Enligt beräkningar, som gjorts inom kungl. skolöverstyrelsen, rör det sig om byggnadsbehov på över två miljarder kronor under ifrågavarande period.

Utan att taga ställning till denna siffermässiga uppskattning av investeringsbehovet för den obligatoriska skolans del är vi övertygade om nödvändigheten av att samhället under de närmaste åren gör betydande ekonomiska insatser på förevarande område. Erfarenheterna från de kommuner, som redan genomfört eller beslutat genomföra försöksverksamhet med nioårig skola, visar otvetydigt, att lokalfrågorna spelar en avgörande roll för den nya skolans möjligheter att bli både accepterad och välkomnad på orten. Det vore enligt vår mening oklokt att blunda för det faktum, att den nya skolan på sina håll fortfarande betraktas med viss misstro och skepsis. I den mån man hyser uppfattningen, att den planerade skolreformen trots allt skall kunna frambringa en grundskola, bättre än den gamla, blir det därför av den allra största betydelse att den nya skolan får starta under så gynnsamma betingelser som möjligt. I synnerhet gäller detta om högstadiet, som bl. a. ersätter realskolan. För att undervisningen där skall kunna ges ett innehåll, som svarar mot de pedagogiska intentioner, som bildar själva utgångspunkten för skolreformen, fordras special-

lokaler långt utöver vad de gamla folkskolorna normalt tillhandahållit. Utöver facksalar för övningsämnen, lokaler för naturvetenskapliga institutioner och bibliotek gäller det inte minst att skapa utrymmen för en rätt bedriven förberedande yrkesutbildning inom den obligatoriska skolans ram.

Vid övergången från försöksverksamhet till allmän nioårig skola måste elevantalet per klass sänkas, om det av skolberedningen preliminärt föreslagna högstadiet skall kunna förverkligas. Det ökade skolbyggandet under de närmaste åren utgör den grundläggande förutsättningen för en sådan sänkning av elevantalet per klass. Det vore olyckligt om den nya grundskolans allmänna genomförande skulle innebära ett återinförande av eller förvärrande av de svårigheter, som klassdupliceringen tidvis fört med sig i vissa kommuner. De nya skolbyggnaderna måste stå färdiga i den stund den nya skolorganisationen kräver dem. Däremot kan i många fall det rena ersättningsbyggandet — där en äldre byggnad på grund av förslitning ersättes med en ny — anstå till den period mot slutet av 1960-talet då nybyggnadsbehovet för högstadieskolorna minskar.

Med ledning av de byggnadsplaner kommunerna anmält har skolöverstyrelsen hemställt om en investeringsram för statsbidragsberättigat skolbyggande under nästkommande budgetår på sammanlagt 410 milj. kronor, exklusive kostnader för utvändiga ledningar och planering. Med denna investeringsram har skolöverstyrelsen beräknat medelsbehovet under budgetåret 1961/62 för statsbidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet till 120,5 milj. kronor.

I årets statsverksproposition har departementschefen likväl icke funnit sig böra beakta skolöverstyrelsens äskande på denna punkt i vidare mån än att han för sin del förordat en investeringsram på totalt 225 milj. kronor — inklusive kostnader för utvändiga ledningar och planering — samt i budgetförslaget uppfört ett anslag med 84 milj. kronor för statsbidrag till ifrågakvarande byggnadsarbeten. Som jämförelse kan nämnas, att netto-utgifterna på denna anslagspost redan budgetåret 1959/60 uppgick till över 85 milj. kronor.

Enligt vår uppfattning är det oklok politik att i så hög grad, som departementschefen föreslagit, begränsa kommunernas möjligheter att realisera sina byggnadsplaner på skolans område. Skall det bli möjligt att hålla den tidigare förutsatta tidsplanen för den nya skolorganisationens genomförande utan avkall på den planerade skolreformens pedagogiska kvalitet, är det nödvändigt att under 1960-talets första år skapa utrymme för skolbyggnadsinvesteringar på åtminstone cirka 300 milj. kronor. Vad särskilt gäller budgetåret 1961/62 vill vi framhålla, att flera av landets allra största kommuner — däribland Stockholm — detta år når högstadiet i sin försöksverksamhet, vilket medför en särskild press på de resurser, som står till förfogande för skolbyggande.

För budgetåret 1961/62 anser vi, att statsbidrag till vissa byggnadsar-

beten inom det allmänna skolväsendet borde få beviljas motsvarande en investeringsram av totalt cirka 300 milj. kronor. Jämfört med skolöverstyrelsens förslag innebär detta ändock en begränsning med över 100 milj. kronor. Vid flera tillfällen tidigare har från vårt håll lagts fram konkreta förslag, syftande till en rationellare skolbyggnadsproduktion. Särskilt har vi därvid pekat på möjligheterna att väsentligt utvidga det s. k. paviljongbyggandet. Vi vill nu erinra om att utvecklingen under senare år gått mycket snabbt i fråga om tekniken att åstadkomma ändamålsenliga skolpaviljonger även för permanent bruk. Enligt vår uppfattning är det både rimligt och bevisligen möjligt att uppföra t. o. m. fullständiga skolenheter med tillhörande erforderliga speciallokaler i form av paviljongskolor. Från samhällsekonomisk synpunkt är ett dylikt skolbyggande i hög grad fördelaktigt, eftersom byggnadskostnaden för en s. k. permanent paviljongskola visat sig uppgå till mindre än 3/4 av kostnaden för en skolanläggning av konventionell typ, vare sig denna består av enplansbyggnader eller högre hus.

En riktpunkt för den önskvärda avvägningen mellan permanenta skolbyggnader av konventionell typ och paviljonger borde vara att åtminstone en tredjedel av den totala investeringsramen reserverades för de senare. Om så sker, innebär det att produktionen av antalet klassrum inom denna tredjedel av den totala investeringsramen skulle öka med cirka 30 % utan att någon motsvarande ökning i investeringsbeloppen skedde. Departementschefen har också i viss utsträckning följt detta, av folkpartiet tidigare förordade resonemang. Även om det av tekniska skäl inte ger något utslag under budgetåret 1961/62 anser vi det vara väsentligt att redan nu ge den planerande myndigheten klara anvisningar om det önskvärda i en fortsatt förskjutning till paviljongbyggande.

Därest man för budgetåret 1962/63 projekterar ett paviljongbyggande av storleksordningen 100 milj. kronor skulle den samhällsekonomiska vinsten nämnda budgetår uppgå till cirka 30 milj. kronor jämfört med om dessa skolor skulle utföras i konventionell byggnadstyp. I förhållande till den investeringsram för paviljongbyggande som departementschefen nu föreslagit och under den förutsättningen att den totala investeringsramen för 1962/63 beräknas till ovan angivna 300 milj. kronor uppkommer en samhällsekonomisk vinst på 15 milj. kronor.

Vi hemställer,

att riksdagen till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet* för budgetåret 1961/62 anvisar ett förslagsanslag av 95 000 000 kronor; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar önskvärdheten av sådana åtgärder, att en väsentligt större andel

av investeringsutrymmet för skolbyggande än hitintills tages
i bruk för uppförande av skolpaviljonger.

Stockholm den 26 januari 1961

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

O. Malmberg

Sven Gustafson

Gunnar Helén

Henning Gustafsson

i Göteborg

i Skellefteå

Brita Elmén

Manne Ståhl